

Адрo на Е. П. на Гeо Милeв
на Вазуаринe Гeо Милeв, на oдoгa фeбруарe 54
to щaсoтo дoтук. Сeптeмври - Блaгoвeст 1970-90

ЕЛИ ПЕОНИДУ:

Запознаването ми с Гео Милев не беше като любов от пръв поглед, която блясва мълниеносно, избухва като пожар, за да угасне бързо и болезнено. То е нещо съвсем друго. Бих могла да го оприлича на нещо като отдавнашен флирт, който с течение на времето се е задълбочавал и разширявал, докато най-сетне ме направи свой роб през тези почти двадесет години, откакто се запознах с родината на поета и откакто се докоснах до тайните на българския език, за да достигне в последна сметка с подбора и издаването на неговото творчество на гръцки език под заглавие "Септември".

Когато превеждах стиховете на Гео Милев изпитвах остро - както никога друг път - нуждата да зная български език. Малкото думи и изречения, които бях наизустила от тук и от там, едва едва ми позволяваха да усещам мелодиката на стиха, да търся съответната рима в мой език, така че да не предателствувам срещу оригинала. Преводът все пак на текста беше извършен при най-добрите възможни условия. Минавайки го дума по дума, постаряхме се с елиниста Милко Цонев да го предадем на гръцки език с най-голямата възможна точност. Тази напрегната съвместна работа можа да се осъществи благодарение на гостоприемството на Съюза на българските писатели, който ме покани да прекарам една седмица в България. На работата върху стиха посветих много време след това, около шест месеца. Но тази пълночална, "сортировачна" - бих казала - дейност върху поезията аз считам като основа за един колкото се може по-силен, по-заслужен превод на творчеството му. Не бих искала да употребя думата верен превод, защото ме дразни. Един верен превод

може да онеправдае този поет, който борави със съчива, съвършено различни от нашите – с друг език, друго място, време и условия. Специално в случая с Гео Милев и още по-специално с поемата Септември, значението на тази предварителна работа е огромно.

"Септември" не е просто една поема-епос. Това е придошла река, която връхлита неудържимо след бурята, увличайки със себе си всички и всичко: народа, привичките му, раните му, вярата му, героизма му, безсилието и силата му, "Септември" това е историята на българския народ, неговото огледало, неговата душа. На гръцки език може да се сравни само с Химна на свободата на Дионисиос Соломос, който стана национален химн, или с Ромиосини на Янис Ридос. На кипърския диалект бих го сравнила с "9 юли" от националния поет на Кипър Василис Михаилидис.

Много пъти съм се питала как е възможно един поет като Гео Милев, толкова млад, с образование изтънчено и космополитично е могъл да проникне така дълбоко в душата на свой народ, да се слее с тези сака̀ти космати, черни, боси, прости, диви, гневни, бесни" – наистина колко негови прилагателни се превръщат в съществителни, да грабват в ръка каквото им падне, да слизат "по сипеи, урви, чукари, бърда", за да воюват срещу неправдата, да стане пророк и певец на социализма. Отговора дава самият поет в едно писмо до баща си: "Както знае, аз обичам да мисля само със собствения си мозък, за да мога да наричам истините, до които идвам, мои". Мисля, че истината, до която стигна поетът, след много търсене и много размисъл, има далеч по-голяма стойност от истините, които получаваме сервиращи на подноса

заедно с нашата закуска. И това е една от причините, заради които поезията на Гео Милев беше обикната толкова много от народа, независимо, че стихът му достигна до неговите нови непознати звуци.

Не бих искала да се разпростирам надълго върху неща, които вие сигурно ще знаете по-добре от мен. Убедена съм, че вместо монолози, при които ще се повтаряме може би един друг, за всички нас би било много по-полезно, ако последва едно оживено, непринудено разискване. Само бих искала да дам някои подробности за издаването на "Септември" на гръцки език. Книгата беше издадена с готовност от издателство "Съвременна епоха" – Атина, като един много малък влог пред героичната памет на поета и българската държава, която празнуваше 1300-годишнината от своето основаване. Нашият голди поет Янис Рицос беше така любезен да ни предложи фотографии от своите рисувани камъни, които той обработва през свободното си време, за да илюстрира книгата. Най-старият поставихме "Синята поема" на Янис Рицос, която поетът е посветил на стъкленото око на Гео Милев, когато го е разглеждал в Музея на революцията в София. Той го вижда като "Фенер пред портите на свободата" и като "Стъкленото око на поета е останало заедно с поезията му като свидетелство и извор на вдъхновение за народите и поетите.

Освен "Септември" книгата обхваща и Ада и други стихотворения, както и откъси от Лиричната проза: При Дойранското езеро, Експресионистично календарче и Грозни прози.

Мога да кажа с голяма гордост, че книгата беше

посрещната много топло при представянето ѝ на специални литературни вечери пред кипърската общественост. На една от тези вечери в Никозия присъства сегашният председател на Комитета за култура Георги Йорданов, който се намираше в Кипър за отпразнуването на 1300-годишнината от създаването на българската държава. В Лимасол на подобна вечер, посветена пак на книгата на Гео Милев присъства големият френски поет Луи Арагон, който по съвпадение се намираше тогава в Кипър. А като завършек на запознаването на нашия народ с автора на поемата "Септември" една от улиците на Лимасол беше кръстена със специално решение на името на Гео Милев.

Книгата имаше същия голям успех и в Гърция.

Тази рядка възможност, която ни предлага Съюзът на преводачите в България, да се съберем и да обменим нашия опит във връзка с превеждането на Гео Милев, ще остави у нас още едно измерение за неговото голямо произведение, което не касае само неговия народ и неговата епоха, а което е световно, общочовешко и непреходно. Такива произведения — жалони имат огромно значение за развитието на човечеството, особено в нашата епоха, заплашвана от хиляди опасности като дезориентация, развала, обезчовечаване и над всичко опасността от повсеместно унищожение. "Септември", съгласно думите на самия свой създател, има за своя идея "човешината, братството, любовта и мира на земята". /Ръкописна./